WASHINGTON

СВОБОДА — SVOBODA

УКРАЇНСЬКИЙ ЩОДЕННИК — UKRAINIAN DAILY

РІК LIX. Ч. 151. ДЖЕРЗІ СИТІ і НЮ ЙОРК. СУБОТА, 30-го ЧЕРВНЯ 1951. — No. 151. JERSEY CITY and NEW YORK, SATURDAY, JUNE 30, 1951. VOL. LIX.

П'ЯТЬ ЦЕНТІВ в Злуч. Дер. Америки СІМ ЦЕНТІВ Закордоном — Тел. „Свободи": BErgen 4-0807, 4-0237 — Тел. У. Н. Союзу: BErgen 4-1016 — FIVE CENTS in the U. S. of America SEVEN CENTS Elsewhere

ПЛЯНУЮТЬ БЮДЖЕТ НА 80 БІЛІОНІВ

Податки передбачені на 10 біліонів

Вашингтон, 28 червня. — Не зовсім точні, одначе приблизно можливі велетенські видатки в федеральнім бюджеті на майбутній — 1953 — скарбовий рік накреслив в сенатській фінансовій комісії секретар скарбу Джан В. Снайдер і помішник бюджетового директора Елмер Б. Стаатс. Комісія обговорює тепер законопроєкт нових податків, який уже схвалений у комісі палати репрезентантів і при цій нагоді секретар скарбу подав цифри з цілого бюджету. Він оцінює, що на скарбовий рік, який починається в липні наступного року, треба буде мати готових найменше 80, а може й 90 біліонів долярів. Це далеко вища цифра, ніж можна було передбачувати, коли взяти до уваги, що адміністрація заповіла 68,400,000,000 видатків у бюджеті на найближчий фіскальний рік, який починається з днем 1 липня і триватиме до 30 червня 1952 р. Адміністрація передбачає є видатки, оперті на засаді „плати на ходу", отже, не залишаючи ніяких дефіцитів на далі. До такої засади треба пристосувати приходи, які мають складатися майже виключно з податків. На найближчий скарбовий рік податки передбачені висотою десять біліонів, а на 1953 рік до них треба було б додати ще нових одинадцять біліонів, що дало б округлу суму коло 22 біліонів в 1953 р. зрозуміло, що такі обрахунки викликають побоювання, що країна не витримає такого тягару й тому треба буде подумати над способами заспокоєння загалу, щоб не викликати загального обурення в час кризи.

Гелікоптер Осів На Даху Катедри

Ню Йорк. — Поліційний літак-гелікоптер з аеродрому Флойд Беннет осів на даху єпископальної катедри св. Івана, підняв звідти робітника, який лежав покалічений роботою, і злетів з ним на землю в Риверсайд парку, де вже на нього ждав шпитальний амбулянс. Виконавши свою службу, літак відлетів до свого майдану, щоб звітувати владі про найскладніший спосіб врятування людини, який досі записали в історію літунства. Дах на катедрі не плоский і на ньому для гелікоптера було тільки одне місце, величиною 30 квадратових стіп. Крила мотору мають 36 стіп у промірі, отже вже це саме було незвичайною перешкодою для осідку гелікоптера.

РОБІТНИКИ НА СОБВЕЯХ ДІСТАНУТЬ СВОЄ

Ню Йорк. — Погрози, якими сипав наліво й направо Майкел Квіл — голова юнії транспортових робітників, до 1 липня, притихли. Це треба завдячувати тактові посадника міста Вінсентові Імпеллітері, який умів притупити гострий язик Квіла і наказав розглянути справу з усіх боків. Спеціяльна комісія випрацювала плян запровадження на підземних залізницях 40 годинного робочого тижня від 1 липня 1952 р., з тим, що платню даватимуть за 48 годин. Міській касі це коштуватиме $24,000,000 річно. Страйк на залізницях заборонений законом, а Квіл погрожував, що не послухає закона.

Ню Йоркові грозить недостача хліба, бо пекарі заповіли страйк від неділі.

● Зменшують кількість робітників в автомобілевій продукції тому, що не стає матеріялів на виробництво авт.

ПРОДОВЖЕННЯ ЗАКОНУ ПРО ПРИЗД СКИТАЛЬЦІВ

Вашингтон. — Президент Труман підписав закон, який продовжує до 31 грудня час для приїзду скитальників з Европи. Закон у цій справі мав вигаснути 30 червня, одначе тому, що в Европі залишилося ще 60,000 осіб, які не мали часу з нього скористати, треба було продовжити його дію. На осінь чекають велику кількість нових діпістів з Европи.



ЦЕНТР МІЖНАРОДНОГО НАПРУЖЕННЯ НА БЛИЗЬКОМУ СХОДІ — портове міста АБАДАН, осередок іранської нафтової індустрії. На ріці напроти Адабан закинув якір британський крейсер Маурітіюс, а в порті очікують дозволу на виїзд британські наливні кораблі, що відмовилися експортувати нафту для Ірану. Іранський премієр Моссадех (в обрамуванні зправа) звернувся тепер до президента Трумана, прохаючи його посередництва для полагодження спору.

ІРАН ПРОХАЄ АМЕРИКАНСЬКОГО ПОСЕРЕДНИЦТВА В НАФТОВОМУ СПОРІ

Тегеран, Іран, 29 червня. — Іранський премієр Могаммед Моссадех звернувся вчора особистим листом до президента Трумана, прохаючи його допомоги і посередництва в англо-іранському нафтовому спорі, що своїм останнім розвитком загрожує повним заломанням іранської нафтової індустрії. Діло в тому, що після зірвання іранським урядом переговорів з Англо-Іранською Нафтовою Компанією, та після ухвали іранським парляментом окремого закону проти саботажів, Британія рішила відкликати около 3,000 своїх урядників і фахівців з іранської нафтової індустрії, як теж англійські наливні кораблі відмовилися експортувати нафту для іранського уряду. Крім того, британський уряд, з огляду на непевне положення і погрози, вислав в Перську затоку свій воєнний корабель для охорони британських громадян, якщоб зайшла така потреба. Вміжчасі, нафтову продукцію вже майже цілком перервано. Іранський премієр, покликуючись на призне американське становище до національних аспірацій усіх народів та на американські жертви для оборони волі у війнах, прохає посередництва президента Трумана та його допомоги Іранові в змаганні до здійснення його „національного ідеалу", що ним вважає премієр Моссадех, правдоподібно, націоналізацію нафти. В листі він не з'ясовує якого власне посередництва він бажав би, але здогадуються, що йому йдеться про намову Британії, щоб вона залишила в Ірані своїх нафтових спеціялістів. Вміжчасі, іранське радіо повідомило, що Іран готов скасувати закон проти саботажів, що було б досі найбільшим іранським компромісом в нафтовому спорі. Президент Труман у Вашингтоні заявив, що він бачить багато можливостей для полагодження спору та закликав Британію і Іран, щоб вони ці можливості використали.

АМЕРИКА ГОТОВА ПОСТАЧАТИ НАФТУ ЕВРОПІ, КОЛИ НЕ БУДЕ ЇЇ З ІРАНУ

Вашингтон, 28 червня. — Уряд ЗДА виявив пляни постачати Західній Европі нафту, яку добувають 18 американських підприємств, щоб заступити недостачу на випадок, коли не можна буде дістати її з Ірану. Ця оповістка з'явилася майже водночас із заявою президента, що становище в Ірані дуже поважне. На пресовій конференції президент сказав, що він надіється на мирне закінчення спору між Іраном і Великобританією і що він вживе для цього всіх своїх сил і засобів.

Ще до того, як президент виявив свій погляд на пресовій конференції, Білий Дім оголосив текст листа, який прислав до президента премієр Ірану, д-р Могамед Моссадеґ з повідомленням про доконечність удержавнення іранської нафти. Президент відповів, що він не може посередничати в спорі між Іраном і Великобританією, бо це не входить в його ділянку.

Плян постачання нафти заприязненим европейським країнам оприлюднив директор оборонної мобілізації Чарлс Е. Вилсон на рекомендацію секретаря внутрішних справ, Оскара Е. Чепмана, який водночас є адміністратором нафти для оборони. Він оголосив цей плян на підставі порозуміння з нафтовими компаніями.

Акція в Справі У. Н. Дому в Ню Йорку

Ню Йорк. — Переведена місцевим Комітетом Українського Народного Дому акція за участь українських товариств у здійсненні цієї мрії, викликала загальне заінтересування громадянтсва не тільки в Ню Йорку, але й поза його межами тому, що українська громада цієї метрополії має важливий вплив на широке громадянське життя. Зібрання для створення відповідної організації для продовжування праці теперішнього комітету заповіджене на суботу 30 червня в год. 7 ввечорі, в звісній Бетговен Залі при 210 Іст П'ятій вулиці. Воно викаже, на скільки українська громада в Ню Йорку почуває себе на силах скористати з минулого досвіду для створення нового осередку народного життя.

АМЕРИКА РОБИТЬ ДАЛЬШІ ЗАХОДИ В СПРАВІ ПЕРЕМИРЯ

Совєтські пропозиції вважається виправданням американської політики. — Президент остерігає перед послабленням оборонної готовости

Вашингтон, 29. червня. — Після дальших совєтських вияснень в справі запропонованих Маліком переговорів для замирення в Кореї, — Злучені Держави почали робити в цьому напрямку дальші заходи, порозуміваючись насамперед з аліянтським головном командантом на Далекому Сході, ген. Метью Ріджвеєм, та зі своїми союзниками, що беруть активну участь в корейській війні. Ідеться насамперед про встановлення чергової фази переговорів. — Пропозиції Маліка в О. Н. — сконкретизував опісля совєтський заступник міністра закордонних справ А. Громико в розмові з американським амбасадором Аленом Кірком в Москві, видвигаючи думку, що переговори повинні відбутися між військовими командантами в Кореї, точніше, між командантами аліянтських і північно-корейських військ, з евентуальною участю команданта комуно-китайських „добровольців". З вчорашніх заяв у Вашингтоні виходило б, що ген. Ріджвей вже дістав відповідні доручення. Тепер залишається знайти можливість зустрічі командантів. Темою їхніх нарад була б виключно військова сторінка перемиря, тоді як політичні справи мали б бути обговорені пізніше після припинення воєнних дій. Державний департамент вияснив, що такі розмови можливі тільки тому, що в своїх нових пропозиціях Совєти не видвигнули жадної з попередніх комуністичних передумов замирення, до яких належали домагання евакуації аліянтських військ з Кореї, передача комуністам Формози та прийняття червоного Китаю до Об'єднаних Націй. Президент Труман на своїй вчорашній пресовій конференції висловив надію, що вияснення совєтських пропозицій між Ґромиком і Кірком дозволять на дальші заходи в справі перемиря, які з американського боку вже й робиться. Президент рівночасно додав, що останні совєтські мирові пропозиції він вважає виправданням дотеперішньої американської політики, скерованої на льокалізацію корейської війни. З другого боку, президент остерігав, що навіть найменше послаблення в здійснюванні програми американської оборонної готовости було б „найбільш погубною справою, яка могла б трапитися." Державний секретар Дін Ачесон зі свого боку вияснив в конґресовому Комітеті закордонних справ, що американське становище до Формози і китайського членства в О. Н. в нічому не змінилося та що теж після евентуального перемиря Злучені Держави вдержать свої гарантії для Формози проти комуністичної аґресії і дальше визнаватимуть Чіян Кай-ші представником законного китайського уряду. В загальному, Злучені Держави з-поміж усіх аліянтів ставляться до совєтських пропозицій з найбільшою обережністю, підозріваючи, що це може бути тільки чергова дипломатична хитрість для практичних користей проти Заходу.

ТРІҐВЕ ЛІ ДОБАЧУЄ „НАДІЙНИЙ ПРОҐРЕС" ЩОДО ЗАМИРЕННЯ

Об'єднані Нації, 29. червня. Генеральний секретар Об'єднаних Націй, Тріґве Лі, що на вістку про совєтські мирові пропозиції перервав свою відпустку в Норвеґії і негайно вернувся до Ню Йорку, заявив вчора, що „дотеперішній проґрес щодо припинення воєнних дій в Кореї був надійний". Лі додав, що хоча він в теперішній стадії дипломатичної акції не може ще висловити своїх передбачень, але він покладає „великі надії", що „в найближчих кількох днях можна буде обережно, але швидко піти вперед". Заяву Тріґве Лі інтерпретується головно як заклик до Злучених Держав, щоби вони, не резигнуючи зі своєї резерви щодо справжньої вартости пропозицій, зробили все можливе для їх використання. Теж Лі вважає, що найкращим шляхом до замирення в Кореї будуть запропоновані Громиком безпосередні переговори між військовими командантами на фронті.

Малік Вже „Диспонований"

Ню Йорк, 29. червня. — Після кількох днів дипломатичної „недиспозиції", совєтський представник в Об'єднаних Націях, Яків А. Малік, вчора вже був „диспонований", беручи участь в совєтському прийняттю у Валдорф Асторія для членів Ради Безпеки. Прийняття відбулося з тої нагоди, що Малік закінчив своє предсідництво в Раді впродовж червня. Хоча на самому прийняттю не заторкувано вже жадних важливіших справ, проте вражала відсутність на ньому генерального секретаря О. Н., Тріґве Лі. Він був на відпустці, як запрошення висилано, а після його приїзду два дні тому — його вже не запросили.

АЛІЯНТИ В КОРЕЇ НА ПІДСТУПАХ ДО КУМСОНГ

Токіо, 29 червня. — Після двох днів боїв і проти запеклого спротиву червоних, аліянтські війська на східному секторі фронту здобули вчора дальшу милю гористого терену, підступаючи на безпосереднє віддалення від Кумсонг, головної ворожої бази після здобуття аліянтами „залізного трикутника". На всіх інших ділянках 100-милевого фронту продовжувалися вчора запеклі місцеві бої, без будь-яких познак, що ворог приготовляється до запропонованого Совєтами завішення зброї. Навпаки, постійне підтягання на фронт свіжих резерв та збільшене постачання зброї вказували б радше на підготовку чергового комуністичного наступу, що ствердив вчора знову аліянтський командант на фронті, ген. Ван Фліт. Він рівночасно додав, що теж аліянтське командування не одержало будь-яких інструкцій щодо евентуального припинення боїв на фронті. Ген. Ріджвей в Токіо зі свого боку відмовився від будь-яких коментарів на цю тему. Аліянтське командування в Кореї рішучо заперечило поголоски, мовляв, комуно-китайські війська вже мали почати частинну евакуацію з Кореї до Манджурії. Аліянтська розвідка стверджує цілком протилежне, а саме, що продовжується перекидування комуністичних військ з Манджурії до Кореї. Крім льокальних боїв на цілому фронті, аліянтська авіяція і фльота продовжували бомбардування ворожих воєнних об'єктів в запіллі, — завдаючи ворогові великих втрат і пошкоджень.

УРЯД ЗАДУМУЄ ПЕРЕБРАТИ ПОВІТРЯНЕ ПІДПРИЄМСТВО

Вашинґтон. — Після того, того, як президент Труман звернувся до пілотів летунського підприємства Юнайтед Ер Лайнс, щоб вони закінчили страйк і тим не опустили до застою в перевозі; уряд готується перебрати це підприємство під свою опіку, і щоб воно працювало на такий лад, як це сталося з залізничими підприєствами. Це можна зробити на підставі повновластей, які має президент з уваги на необхідний стан країни. Коли б прийшло до видання такого розпорядку, то це був би перший цього роду розпорядок в історії ЗДА для закінчення страйку на авіяційному підприємстві. Заки появиться можливий наказ, федеральна служба посередництва пробує погодити юнію пілотів, в якій зорганізовані 900 осіб, що вийшли на страйк 19 червня, з власниками Юнайтед Ер Лайнс.

ОБОРОНА ЗАЛЕЖНА ВІД ФІНАНСОВОЇ КОНТРОЛІ — ЗАСТОРОГА ТРУМАНА

Вашинґтон. — Черговий пленум сенату радив над законопроєктом про продовження контролі цін, платень і комірного до 3 години ранку в п'ятницю 29 червня і переважною більшістю схвалив свій бил, відкидаючи домагання адміністрації завернути назад ціни на товари. Сенат просто виступив проти завертання цін назад, коли республіканці об'єдналися з південними демократами в опозиції до планів адміністрації. Палата репрезентантів приготована ухвалити свій бил, щоб недопустити до скасування контролі, яка кінчилася б з вигасанням теперішнього закону в суботу 30 червня. Ще до голосування в сенаті през. Труман заявив, що „доля всього вільного світу залежна від нового закону оборонної продукції, який передбачає також і економічну контролю. Якщо б Конґрес допустив до вигасання контролі, заки буде ухвалений новий закон, то це призвело б до жахливої небезпеки, бо споживачі мусіли б платити високі ціни за життьово-доконечні товари, що спричинило б нову інфляцію.

В АМЕРИЦІ

● Заповідає відсиджування кари в тюрмі провідним комуністам окружний прокуратор в Ню Йорку. Вже мабуть у понеділок опиниться большевицька шляхта в простій — „Івановій хаті".

● Не буде брати участи в спільних збірках на різнородні громадянські фонди Американський Червоний Хрест, за одноголосним вирішенням конвенції Ч. Х., що саме покінчилася в Ню Йорку. Такі кампанії вестиме А. Ч. Х. окремо від інших.

● Обтяв фонди на економічну відбудову Японії президент Труман у новому бюджеті. Тепер становили ці фонди $150,000,000, а на наступний рік передбачується тільки — $27,000,000.

● Стипендію у висоті $1.000 дістала 17-річна Патріція Мек Ківер з Бронксу, Н. Й., за написання найкращої розвідки: „Як найдоцільніше поборювати комунізм". Конкурс на стипендію розписала окружна Рада Ветеранів Чужих Воєн.

ПОТРІБНО БІЛЬШЕ ВІЙСЬКА ДЛЯ ОБОРОНИ ЕВРОПИ

Париж, 29. червня. — Ген. Алфред М. Ґрунтер, шеф штабу при головній квартирі аліянтських сил в Европі, заявив вчора, що хоча в розбудові аліянтських сил в Европі вже зроблено „значний проґрес", проте „ми все ще не є готові до оборони Европи." Він вважає, що впродовж наступного року основна різниця між аліянтськими і совєтськими військами в Европі буде кількісно вирівняна і тоді кожний напасник повинен „зупинитися, подивитись і послухати", заки поважиться на аґресію. Ген. Ґрунтер вважає, що аліянтські збройні сили мають два головні завдання в Европі: стояти на сторожі миру і розбити ворога, якщо б він поважився цей мир порушити. Щодо загального положення, — ген. Ґрунтер вважає „оптимістами" тих, які думають, що теперішнє напруження в світі триватиме коротше ніж щонайменше найближчих десять років.

ЮГОСЛАВІЯ ВІДКИДАЄ ЗАЛИЦЯННЯ КОМІНФОРМУ

Беоґрад, 29. червня. — В колах закордонних дипломатів в столиці Югославії викликав помітне заінтересування останній епізод, що трапився між болгарським представником та югославським міністерством закордонних справ. Болгарський представник зголосився у „важливій справі" до міністерства, але, як його прийнято, — виявилось, що він бажає собі тільки „приязно поговорити", додаючи, що його уряд бачить „багато можливостей" для полагодження суперечностей. Це була перша того роду спроба від часу зірвання Югославії з Москвою. Проте, болгарський представник, замість „приязної розмови", почув щераз цілий ряд фактів грубого порушення югославських кордонів і югославської безпеки власне урядами Болгарії та інших країн Комінформу. В західно-дипломатичних колах допускається можливість, що Москва, не потрапивши зломити Югославію терором і силою, намагатиметься досягнути це хитрістю.

● 11 британським воякам в Кореї грозить воєнний суд за непослух наказові; вони відмовились від паради у „вишкільних цілях."

МАДЯРСЬКИЙ ВЛАДИКА ЗАСУДЖЕНИЙ НА 15 РОКІВ

Будапешт, 29. червня. — Комуно-мадярський суд проголосив тут вчора вирок на архиєпископа Гросса, заступника кардинала Міндсенті на пості голови Католицької Церкви в червоній Мадярщині, засуджуючи його на 15 років ув'язнення. Одного із шістьох співобвинувачених, теж католицького священика, засуджено на кару смерти а п'ятьох інших на в'язницю від 8 до 14 років. Всіх їх обвинувачувано в „змові проти держави", грошевих спекуляціях на чорній біржі та взагалі в „контреволюції", подібно як і засудженого попередньо на досмертне ув'язнення кардинала Міндсенті. Усі обвинувачені на суді „признавалися" до закидуваних їм злочинів, а засуджений на смерть священик „признався" ще додатково до вбивства одного совєтського вояка. Ціла судова комедія була скерована на остаточну ліквідацію Католицької Церкви в тій комуністичній країні.

В СВІТІ

● Загальне зібрання фінських профспілок більшістю 163 голосів проти 63 вирішило виступити з опанованої комуністами Світової Федерації Профспілок.

● Розгромлено підпольну комуністичну організацію на Формозі, заарештувавши 106 її членів — повідомило національно-китайське міністерство оборони.

● Альбанський уряд знову звернувся до О. Н. з обвинуваченням проти Греції, якій закидується порушування кордонів та водних і повітряних шляхів.

● Посуха майже цілком знищила врожай на ненаводнюваних штучно просторах Ізраїля.

● Англо-Іранська Нафтова Компанія, не зважаючи на події в Ірані, почала виплачувати 25% дивіденди.

СВОБОДА SVOBODA
УКРАЇНСЬКИЙ ЩОДЕННИК UKRAINIAN DAILY

FOUNDED 1893

Ukrainian newspaper published daily except Sunday, and holidays by the Ukrainian National Association, Inc. at 81-83 Grand Street, Jersey City 3, N. J.

Entered as Second Class Mail Matter at the Post Office of Jersey City, N.J. on March 30, 1911 under the Act of March 8, 1879.

Accepted for mailing at special rate of postage provided for Section 1130 of Act of October 3, 1917 authorized July 31, 1918.

ПЕРЕДПЛАТА:		SUBSCRIPTION RATES:	
На рік	$10.00	One year	$10.00
На пів року	$ 5.25	Six months	$ 5.25
На три місяці	$ 2.75	Three months	$ 2.75

Кожна зміна адреси коштує 10 центів.

За оголошення редакція не відповідає.

Адреса: "SVOBODA", P. O. Box 346, JERSEY CITY 3, N. J.

М. Р. ОРДЕН—У КЛОПОТАХ

Американські українці добре пам'ятають, як то большевицькі Українські Щоденні Вісті в час минулої війни і „дружби" Сталіна з демократіями, лякали українських робітників приналежністю до українських народних установ, включно з обезпеченевими. Мовляв, вони в очах влади „нельояльні" та „запідозрені". Зате „демократичним", „льояльним" і „патріотичним був Міжнародний Робітничий Орден (М.Р.О.). До того захвалювали вони МРОрден ще й як „найдешевшу асекурацію". Як же ж до такої організації не вступати? На жаль, не зважаючи на пересторогн, знайшлися і між українськими робітниками такі, що не слухали пересторог і повірили большевицьким брехунам. За це приходиться їм тепер терпіти й сорому набиратись.

Як уже знаємо, нюйорський стейтовий комісар обезпечень видав свого часу постанову в справі розв'язання Міжнародного Робітничого Ордену (МРО). Це рішення затвердив минулої середи суддя Нюйорського Верховного Суду Генрі Ґрінберґ. УЩВісті пишуть, що рішення судді було видане під впливом „воєнної гістерії", яка панує тепер в Америці. Вони також закликають членів „Запомогового Союзу Американських Українців, що є складовою частиною МРОрдену", щоб не кидали організації, а провадили дальшу боротьбу, яка „напевно увінчається перемогою". Під тим треба б розуміти дальші правні кроки, які поробить МРОрден, вносячи апеляцію до ще вищого суду. УЩВісті запевняють, що МРОрден це жадна „субверсійна" організація, а „одинокий" закид проти нього був той, що „ця робітнича запомогова організація дбала про те, щоб її члени були свідомі, що вони робітники, а не капіталісти-мільярдери". Також провід МРОрдену, який видав заяву з приводу рішення судді Ґрінберґа, „рішуче заперечує ворожі закиди, що нібито ця організація не була льояльною, чи займалася якоюсь нелеґальною роботою". Вона тільки „обезпечувала своїх членів і проводила патріотичну, культурно-освітню діяльність".

Як виглядала ота „патріотична" робота Ордену в практиці, добре відоме також і американським українцям, бо вони з нею боролись як зрадницькою в розумінні інтересів як американського так і українського народів. Сьогодні справа МР Ордену вже в руках суду і рішальним буде його слово, як не тепер, то в кінцевій інстанції. А коли мова про асекураційний департамент нюйорського стейту і суддю Нюйорського Верховного Суду, то їхні рішення подані до загального відома. Вони вважають „ошуканством" уже саме зареєстрування МР Ордену в стейті Ню Йорк в 1930 році. В їх очах МРОрден це „невідступний друг" Комуністичної Партії, що пізнати хоча б з того, що в головній управі цеї організації, як ствердив суддя Ґрінберґ, було на 10 членів дев'ять комуністів. „Ню Йорк Ворлд Телеґрам енд Сан", розглядаючи рішення судді в справі розв'язання МРОрдену, підкреслює, що суддя довго думав, заки видав рішення. Він переглянув зізнання понад 40 свідків та провірив 350 документів, які подав нюйорський асекураційний департамент на доказ, що „МРОрден, зі своїми 162,000 членами у 1600 відділах та з правом робити бизнес в 17 стейтах та Дистрикті Коломбія, як і зі своїми 6 мільйонами долярів майна, був на ділі опанованим комуністами і на цілу країну поширеним пропаґандивним фронтом, а теж і аґенцією для колектування та рекрутування", себто для колектування грошей на комуністичні цілі й для вербування членів до Комуністичної партії.

„Ворлд Телеґрем" дає признання асекураційному нюйорському департаментові та судді Ґрінберґові за прилюдне виявлення справжнього обличчя й суті МРОрдену. Це признання вони собі дійсно заслужили.

ВІРА У ВЛАСНІ СИЛИ

Злучені сенатські комітети закордонних справ і збройної служби, під спільним проводом сенатора Россела, закінчили переслухання в справі звільнення ген. МекАртура з посту аліянтського головного команданта на Далекому Сході та в справі американської далеко-східної політики. Переслухання що тривали від 3-го травня отже майже два місяці, та під час яких списано два мільйони слів в документі на 8,000 сторінок, закінчено проголошенням „декларації віри" та відповідного „маніфесту" до американського народу, до народів приязних та до комуністичного світу. В маніфесті, приготованому сенатором Росселом, заповідається повну загладу комуністичному світові, якщо б він поважився напасти на Злучені Держави. Проголошена в маніфесті „декларації віри" американського і союзних народів має послужити одним з доказів цього.

Насамперед — щодо самих переслухань. Сенатський комітет не поробив під цим оглядом жадних конкретних висновків і сам не зайняв жадного контркретного становища щодо оспорюваних проблем. В маніфесті заповідається, що не всі члени комітету будуть однозгідні в їх оцінці. „Але ми будемо однозгідні у нашій відданості волі і справедливості, ми будемо однодушні у нашій рішучості зберегти наші інституції" — заявляється в маніфесті.

В широких публічних коментарах на тему переслухань вже тепер видвигається деякі їхні позитивні і негативні наслідки, як теж робиться загальні висновки. Позитивні наслідки в загальному такі:

Переслухання виявили, що американська закордонна політика не повинна занедбувати Азії ради кращої оборони Европи. Це важливе, бо уряд президента Трумана власне йшов по такій лінії. Переслухання в справі ген. МекАртура може стати переломовим пунктом в американській закордонній політиці, яка ще ніколи не була з'ясована публічно до таких подробиць. Сенатор Россел вважає, що виявлені під час переслухань факти можуть теж скріпити однодушність та співпрацю союзних народів. Практично виявлено доцільність сильнішої бльокади китайського побережжя та деяких інших рішучіших військових заходів проти напасника. Позитивом цих переслухань є теж факт, що американський нарід міг основно познайомитись зі закордонною політикою свого уряду, її методами та об'єктами, як теж керівники закордонної політики могли її краще і реальніше сконтролювати в світлі публічної критики.

До негативних наслідків переслухання зараховується насамперед факт, що з цих переслухань ворог міг довідатись багато дечого такого, що було б краще, якби він не знав. Для прикладу наводиться заяву секретаря оборони, ген. Маршала, який твердив, що американці вже були б бомбардували комуно-китайські бази в Манджурії, якщоб не боялися, що в такому випадку Совєтський Союз може приступити до війни. Це могло тільки скріпити залежність червоного Китаю від Москви, хоча властиво ціллю американської закордонної політики є цю залежність послаблювати.

Практичні наслідки переслухання можна буде ствердити в майбутньому, але вони без сумніву будуть далекосяглі, як в американській закордонній, так і у внутрішній політиці. В закордонній політиці вже тепер вважається, що переслухання не було без впливу і на теперішні мирні пропозиції Москви, тоді як у внутрішній політиці ці ж переслухання можуть мати рішалний вплив на вислід найближчих виборів на президента країни в наступному році.

Сумарично „ці переслухання скріпили нашу віру в наші сили та в наші спроможності" — стверджується в кінцевому маніфесті сенатського комітету. І в цьому чи не головна вартість не тільки цього конкретного пеерслухання, але й цілої демократичної системи. Тільки віра у власні сили дає відвагу заглянути правді ввічі, без уваги на те, яка та правда. І тільки віра у власні сили, базована на правді, запевняє нації перемогу проти всякого ворога і за всяких обставин. Тому проголошену в результаті переслухань „декларацію віри" треба вважати справді черговим великим досягненням в оборонній підготовці Америки та її союзників з одного боку, як з другого дуже серйозну осторогу для комуністичних напасників.

Іван Кедрин.

„ВИ МАЄТЕ ДАТИ..."

Брак жертвенного духа в теперішній американсько-українській громаді, що про нього писала „Свобода" (редакційна стаття „Гірка правда" з 18. червня ц. р.), — це один бік медалі. Бік темний, сумний, трагічний, спонукуючий до гірких рефлексій. Це окрема проблема, тісно пов'язана з проблемою всього обличчя нашої тутешньої громади, обличчя все ще замазаного, бо процес кристалізації української дійсности в Америці ще не закінчився. Це власне ота провізорія, яка є необхідним і неминучим злом, яка проте журить нас, коли вона протягається поза термін, двох-трьох років, коли вже повинна б початися стабілізація відносин. Жертвенність страшенно впала, давні українські іміґранти перестали давати, бо „втомилися" і злорадно показують пальцем на новоприбулих: „Ми, мовляв, вже досить надавалися, тепер на Вас черга". Нові ж ще не розгойдалися", все ще не відвикли думати категоріями діпістів на утримуванні ІРО. І наслідок такий, як про нього й писала „Свобода", лементуючи, що на 4 тисячі присутніх на Академії у честь С. Петлюри в Ню Йорку, збірка дала несповна 2 тисячі. Погодімся, що було не 4, а три, то й так вислід скандальний. Бо щоб отой патріот, який вважає своїм обов'язком прийти на таку українську державницьку маніфестацію в Ню Йорку, не вважав за свій самозрозумімий обов'язок дати бодай 1 доляра, то це дійсно скандал. І є над чим лементувати, і є над чим морочити собі голову, як зарадити лихові. Бо життя пливе і ставить щораз нові вимоги. А задовольнення їх вимагає нових грошей. А щоб ці гроші дістати, громадяни починають хапатися за різні засоби. І тут саме той другий бік медалі, про який буде наша мова.

Кілька днів тому пишалося у різних українських часописах (перед нами вирізка із „Свободи") оголошення: „Місяць червень призначений на збирання фондів на придбання Українського Народного Дому в...". В тексті такі громогласні слова: „...Вагання підчас праці шкодять. До кінця місяця хай організації ухвалять приступлення в члени У. Н. Д. з вкладкою від $1,000 від організації і призбирують членські вкладки по $100.00 від особи. Теж хай призбирують добровільні жертви, необмежені щодо висоти. Зрештою, хай кожний самий думає, чим і як може допомогти справі..." Отже приказове „хай" вказує на категоричний тон оголошення - відозви. Але ще категоричніше говорять листи, розіслані в цій самій справі поіменно до різних громадян. До тих осіб, що їх Комітет намітив собі як членів - основників, вислано короткого (слава Богу) листа з повідомленням, що „Члени - основателі складають найменше $2,000 одноразово, а жертвенність не має обмежень". Лист пригадує при цьому старо-українську приповідку „Залізо куй, поки гаряче" та чемно просить адресата дати знати, якої помочі і в якому часі можна від нього сподіватися. Тільки мимоходом, коли ми вже при цій справі, згадаємо, що на початку того листа пояснюється дотеперішню невдачу з Народнім Домом у цій місцевості тим, що „колишній Український Народний Дім у... в самих початках був зданий на ласку бідноти і недосвідчених в бизнесових справах осіб". До листа додана широка відозва до українських організацій і на 12 підписаних осіб чотири з них грали чільну ролю в невеселій бувшій історії цього Народного Дому. Чи їхні прізвища заохотять жертводавців, коли вони самі називають себе „недосвідченими в бизнесових справах" і вказують теж і на себе, як на винуватців лиха — дозволимо сумніватись.

Але це не одинокий приклад. Ось на столі лист у справі будови школи в іншому місті. „...Щоб у скорому часі можна було сплачувати борг (морґедж), то кожна родина має зложити 100 долярів, а самітні 50. Тому шліть вже сьогодні гроші, не відкладайте до завтра. Наші книги виказують, що ви досі дали 0, а маєте дати ще $100. Залучаємо на ту ціль три ковертки..." Ще коротше і ще ясніше, а для кращого зрозуміння додано ще англійський переклад.

Достойні Читачі! Щоб не було непорозуміння: автор цих рядків і — напевне — „Свобода", що їх видрукує, не проти прибання Українського Народного Дому, ані будови школи. Навпаки. Обидві справи поважні, обидві станиці необхідні, а громадянам, що ними живо цікавляться і хочуть реалізувати ці задуми, належить тільки признання. Мова не про справу, а про підхід до жертводавця, мова про спосіб, яким реалізатори цих плянів думають потрясти совістю і кишенями тих громадян, що і серця і кишені мають щільно зачинені. І — здається — саме цей спосіб не добрий. Його ґенеза зрозуміла: Не помагають просьби — треба хіба приказу. Але, як нам здається, де у грошевих справах не поможе просьба, ще менше поможе приказ. І коли сьогодні впала добровільна жертвенність, бо люди подеморалізовані, то спроба вводити жертвенність на приказ може здеморалізувати навіть саму ідею жертвенности. Жертвенність громадянства на громадські цілі мусить бути **добровільна**. Жертводавці можуть і повинні стояти під моральним тиском прилюдної опінії, але промовляти до них тоном „хай" і „ви маєте дати" — недоцільно. Підкреслюємо: воно недобре не тільки тому, що неделікатно, нечемно, але головно тому, що не веде до цілі. Реакція на імперативи в листах за добровельними датками на громадські цілі показує, що люди не залякуються приказним тоном, а тільки обурюються. І ще мають оправдання на те, щоб грошей — не дати. Український Конґресовий Комітет теж визначував квоти, що їх кожний громадянин повинен би вплатити відповідно до свого маєткового стану. Але це була, так мовити б, орієнтаційна табеля: В цілій пропаґандивній акції УКК за вплатою податку до його каси кладеться натиск таки на моральний обов'язок давати добровільно на цілі політичної акції у користь української справи на американському терені. Так і треба поступати. Інакше й бути не може.

Ці рядки писані наслідком неприємних слів, що їх автор тієї статті почув від кількох осіб із різних середовищ під адресою приказуючого тону, щоб давати гроші. Закиньмо цей тон! Зате можна і треба лаяти людей за їх еґоїзм, їх вигідництво, їх скупарство, їх забріханий патріотизм, що обмежується тільки до слів.

СВЯТО УКРАЇНСЬКОЇ МОЛОДІ

Українська молодь — це майбутнє української нації! Цю істину часто забувають і молодь часто-густо залишається без належної уваги і відповідного виховання. Найголовніше завдання української еміґрації — зберегти українську молодь, виховати з неї надійну зміну, яка могла б перейняти прапор боротьби з рук старих борців.

Покоління старих українських діячів передреволюційної доби багато уваги звертало на молодь. В часи лютих заборон царських, в часи репресій проти українства ці діячі провадили широку нелеґальну виховавчу працю серед української молоді. Пиширення українських книжок серед молоді, організація гуртків українознавства, влаштування доповідей, свят, літературних вечорів, організація драматичних гуртків, співочих та інших — такі були форми нелеґальної праці серед молоді. Щоб пильне око царської поліції не помітило цієї українознавчої праці з молоддю, різні збори і засідання відбувалися в замаскованій формі — у формі приватних родинних вечірок, іменин тощо.

Але справжнім традиційним національним святом української молоді було свято Першого липня. Під виглядом невинної забави, гулянки (чи як тут кажуть пікніка) відбувалося справжнє величне свято української молоді. Члени нелеґальної організації української молоді збиралися в лісі, десь на березі річки, варили кашу, влаштовували різні гри і забави. Це так би мовити зовнішня форма свята, за якою ховався цілком інший зміст. Це фактично були річні збори молоді, на яких підсумовувалася праця за минулий рік і вироблялися пляни на майбутнє. Змістовні лекції, реферати, доповіді на українознавчі теми, деклямації, співи, обговорення поточних важливих і актуальних для української справи питань — такий глибший зміст цього свята. Ця традиція перейшла й на революційні і навіть на пореволюційні роки. У 1917 році таємні організації молоді вийшли з підпілля і розгорнули надзвичайно широку роботу серед молоді. По всій Україні масово виникли „Юнацькі Спілки", „Гуртки Українознавства". Здобуваючи знання з рідної історії, мови, літератури, мистецтва, молодь цим самим ставала національно свідомою і високо патріотичною. І з цієї молоді були виховані самовіддані борці і невтомні працівники української національної справи. Це з них вийшли славні герої Крут, хоробрі бійці повстанських загонів, що завзято боролися проти большевицьких окупантів у 1920-1922 рр. Це з них вийшли видатні діячі української культури доби Розстріляного Відродження. Ні тюрми, ні заслання, ні концтабори большевицькі не згасили в їх ніх душах прометеївського непоборного духа боротьби проти неволі і неправди. В їхніх душах до останнього зідхання горів **яскравим** полум'ям вогонь першолипневої ватри!

День першого липня був не тільки святом української молоді, він був незабутнім днем, який живить роки, десятиліття, який на все життя залишає нестертий слід.

Чи не воскресити і нам тут, на еміґрації, цю славну традицію молоді 1910-1920 рр.? Чи не варто б і нам проголосити день 1. липня національним святом української молоді? Чи який інший день, більш пристосований до американських обставин? Зібравшися на берегах чужих річок, наша молодь нехай пригадує чудову природу нашої рідної України, хай пригадає і важкий тернистий шлях нашого народу в його віковій боротьбі за Свободу і Незалежність! Хай в цей день наша молодь перейметься щирим бажанням, ні — цього мало, — хай перейметься фанатичним прагненням, незломною волею продовжувати цю боротьбу до **переможного** кінця.

П. В.

ЧИТАЙТЕ УКРАЇНСЬКІ КНИЖКИ І ГАЗЕТИ, БО ЧАСТЕ ЧИТАННЯ ВЕДЕ ДО ПРОСВІТИ, А ПРОСВІТА—ЦЕ СИЛА.

Полтавський.

ЧОРНІ ДНІ ЄЖОВЩИНИ

(Спомини совєтського громадянина)

3)

Слідчий кудись телефонував. З'явились два сотрудники НКВД, зв'язали мені назад руки і повели вниз. У мене десь взялася сила. Я до того не міг стояти, а тепер сам сходив сходами. В очах пробігло все життя: дитинство, рідна хата, дружина, мати, всі знайомі. Мене привели в порожній підвал.

— Ну, останнє слово: будеш писати? — запитав мене слідчий.

Не пам'ятаю, що я йому відповів. Мені зав'язали очі. Я пам'ятаю тільки два постріли, а потім більше нічого.

Прийшов до свідомости, а радше розбудили два „буксьори" у тій же чотирьохкольці. Мене знов повели до слідчого. Іти сам я не міг, ноги не слухалися. Мене підвели до столу.

— Ну, що? Будеш писати?

Я нічого не відповів. Тоді взяли мою руку, вложили в неї олівець і водячи моєю рукою, підписали на останній сторінці моє прізвище. У такий спосіб я „підписав" і слідство було закінчене.

У камері ч. 20, куди мене знов привели (йти я не мав сили), я лежав декілька днів, не мігши піднятися. Ходити почав я тільки через декілька тижнів.

11 серпня мене знов викликали до мого знайомого слідчого Курачика. Він сидів і щось писав.

— Ну, як твоє здоров'я? — запитав, побачивши мене.

Я не міг нічого відповісти.

— Невже ти на мене сердишся? Ми ще будемо з тобою друзями.

Я знов мовчав. Тоді він підніс мені папірець.

— Цей папірець треба підписати. Це — двухсотка.

Читаю. Це стаття 200-та, де сказано, що мене обвинувачують за ст. 54-ою, п. п. 2 і 11 і п. 10, частина І. і що слідство закінчене і що додати більше нічого не можу.

Прочитавши, я сказав:

— Я на слідстві ще не був; у чому мене обвинувачують — мені невідомо і тому підписувати не буду.

— Ми просити не станемо — відповів слідчий: — Можеш іти.

Мене відправили назад у камеру. На другий день мене відправили до в'язниці в Полтаву, спецкорпус, камера 5. Умовини ті самі, що в підвалі НКВД. На один квадратовий метр до 6-ти осіб. З'язку з рідною — ніякого. Передачу для обвинувачених у 54-тій статті не дозволено, лиш раз на місяць можна передати цибулі або часнику. Тільки по цьому сім'я могла довідатися, що я ще живий, або не вивезений. Так я просидів до грудня 1938 року. Котрогось дня у грудні мене „чорним вороном" знов перевезли у підвал НКВД, камера 19. Тут я від камерних товаришів довідався, що Єжова зняли і на його місце назначений Берія і що змінилися методи слідства: слідчі дають обвинувачення читати. На другий день увечері мене покликали до слідчого, кімната 48. Це був той самий Курачик. Він ласкаво сказав мені сідати. „Буксьорів" уже не було.

— Як твоє здоров'я?

Я не витерпів і відповів:

— Що, хіба ви лікар і знов будете лікувати?

Він не відповідав нічого, лише сидів і перелистував купу підшитого паперу, а потім каже:

— Вам треба підтвердити ваше зізнання, яки ви дали 18-го липня, — і прочитав мені папірець, в якому стояло, що я своє зізнання, підписане 18-го липня 1939 року, стверджую і більш нічого не можу додати, у чім і підписуюся.

Прочитавши цей папір, я сказав:

— Я ніякого зізнання не давав та й ніхто мене не питав, так що і стверджувати не маю чого. —

— Ти не став себе дурачком! А це хіба не твоє зізнання? — і показав на купу підшитого паперу, що лежав на столі. Сам почав нервово ходити по кімнаті.

— Можеш іти. Я з тобою буду потім говорити.

Мене відвели у камеру.

— Ну, як? Довідався, за що тебе обвинувачують? — посипались запити камерників.

— Нічого я не довідався.

— Чому ж ти не домагався прочитати? Він не має права відмовити.

— Так — думаю — це була моя помилка, але її можна ще буде справити.

На слідуючий день мене знов викликали до слідчого.

— Ну, як? Будемо кінчати справу?

Я відповів, що не знаю ніякої справи.

— А це що? Не справа? — сказав він, показуючи на купу паперів на столі.

— Коли це моя справа — кажу — то давайте, я подивлюся, а тоді буде видно, як її кінчати.

Слідчий усміхнувся, відгорнув з половину паперів, сколов їх.

— От звідсіля можеш прочитати, тільки швидко.

Я почав читати. Боже мій! Морозом мене обхватило, коли я прочитав це моє „зізнання". Там стояло, що я в 1936 році вступив у нелеґальну організацію, що мала на меті повалити радянську владу. Організацію очолював Огій, Матіяш і Федорченко. Два перші діяли в Москві, а Федорченко на Полтавщині. У моєму районі діяв Писаренко. Мені відомо, що в нашому районі вступили в організацію такі люди (перечислені по прізвищу 13 осіб). Я безпосередньо працював зв'язковим між Москвою і Полтавою. Два рази на місяць возив пошту в Москву Огію і Матіяшу, а привозив звідтіля пошту Федорченкові (м. ін. — я в Москві зроду ніколи не бував). Крім того я весь час займався аґітацією проти радянської влади, проти сталінської конституції, проти статуту про вибори у верховну раду, вихваляв ворога народу Троцького, вів підривну шкідницьку роботу в колгоспі, аґітував проти совєтської преси і т. д.

У мене волосся стало дубом. Читаю далі зізнання свідків, яких було 13. Всі вони стверджують написане. І все це так пророблене й оформлене, що посторонній людині, яка прочитала б це „щиросердечне визнання" годі не повірити, що це все неправда. Далі йшла моя характеристика, в якій описувано, що я виходець з кулацької сім'ї, батьки мали 20 гектарів землі, парову молотарку, експлуатували найману працю, потім були розкулачені й заслані на північ (я вже на початку писав — батько мій помер ще у 1916 році).

Прочитавши це, я не втерпів і спитав слідчого, яка від того користь совєтській владі. Слідчий усміхнувся і каже:

— А що? Хіба це неправда? Адже свідки це стверджують.

Я цьому заперечив.

— Побачимо, — сказав багатозначно слідчий.

(Продовження буде).

Л. Луців

НОВИЙ ТВІР ІВАНА БАГРЯНОГО

(Іван Багряний: „Сад Гетсиманський", Роман, Видавництво „Україна", Новий Ульм, ст. 560)

Українські письменники та критики, проживаючи на вигнанні в Німеччині, багато дискутували про так звану „велику літературу" та мріяли про те, щоб своєю літературною творчістю причинитися до здобуття волі своєму народові. Та з тих мрій досі малощо здійснилося. Бо великий твір не так воно легко написати в тих умовах, в яких жили тоді наші письменники. Згадати б хочби оті всякі лови репатріяційних комісій, що зовсім не створювали пригожої творчої атмосфери. Та й нелегке життя наших літературних сил і тепер. Та все ж таки перед нами поважний і великий розміром твір — роман Івана Багряного — „Сад Гетсиманський".

Чи він великий і своїм змістом?

Іван Багряний, уже на еміґрації, видав кілька творів. Книжку поезій „Золотий бумеранг", повість „Тигролови" та ще й драматичні твори. Критика різно оцінювала їх. Його ідеологічні прихильники хвалили їх; інші критики вказували, що автор замало дбає про формальні сторінки своїх писань; були й такі, що не вдоволялися ідейною основою творчости Багряного. А що ті всі критики скажуть про найповажніший досі твір Багряного, про роман „Сад Гетсиманський". Досі не стрічали ми поважнішої оцінки цього твору, тільки знаний нам голос польського поета Иосипа Лободовського, друкований в „Українських Вістях" (Новий Ульм) — як переклад з польського місячника „Культура" в Лондоні.

Авторів задум — це в мистецькому літературному творі змалювати російське червоне „правосуддя" над українським народом. Головний герой роману, Андрій Чумак, пізнав усі тюрми першої столиці т. зв. Совєтської України, Харкова, і всюди стрічав величезну перевагу українців.

„Вірмени, жиди, німці, росіяни, а найбільша кількість — господарі цієї землі — українців. Було їх там понад 80 відсотків".

Свій задум Багряний здійснює при помочі доволі короткої фабули. Зачинає він її смертю старого коваля Чумака. Він з своїми синами воював за „радянську владу". В хвилині смерти батька — три його сини займають визначні становища: Микола — командир стрілецької дивізії, Михайло — Чорноморської фльоти моряк і парторг; Сергій — Військової авіяції пілот і командир, ще й орденоносець. Четвертий, наймолодший син, Андрій, — „ворог народу" і арештант та бувший інженер-літун. І ним найбільше журиться батько та залишає перед смертю заповіт своїм синам на волі.

„Щоб ви, сини його вірні, старого Чумака Коваля діти рідні, міцно трималися та й найменшого брата рятували, бо не знатимуть кості батьківські спокою і на тому світі".

Сини з'їхалися до батька, та вже його не застали живим, привітала їх старенька мати та сестра Галя. Приїхав додому і Андрій. Ця перша сцена в романі одна з крацих у Багряного, в ній змальована любов і вірність української родини, якої не зуміла знищити навіть жахлива російська червона деспотія. Ця родинна любов, це та віра, що даватиме силу Андрієві зносити найжахливіші тортури і не заломитися, не „розколотися". А „розколюватись" — пише автор — це „означає не витримувати тортур і „признаватися" у всіх злочинах, які закидає в'язневі слідчий, або взагалі уникати отих тортур, зізнаючи одразу й підтверджуючи все, чого хоче слідчий".

Тут вміло автор покористувався мистецькими засобами українських похоронних голосінь — Лободовський називає це „підшкірним мотивом якоїсь народної рапсодії", коли проза Багряного „впадає в ритм майже вірша, стає немов літанією, що заводить і співає". Ось зачин роману:

„Швидко біжать поїзди степами, швидко пливуть кораблі морями, ще швидше летять літаки попід небесами, та найшвидше летить материне серце. Через гори високії, через води глибокії, через краї чужі несходимі мчить воно ластівкою, за синами шукаючи, їх виглядаючи, та й — повертається назад змучене, — нема. Краї несходимі, міста незчисленні, гори непроглядні, чужина чужа, непривітна, — не знайти там матері синів своїх. Марно кидається материнське серце. Нема. А вони, сини, чи живі, а чи, може, їх і немає, — ані вісток не подають, ані самі не прибувають, ані поїздами, ані кораблями, ані тими літаками".

Та не довго рідні брати Чумаченки „щиро, сердешно, побратерськи" гостювали, бо до кімнати ввійшов сержант НКВД з міліціонером і арештував Андрія. І автор на 550 сторінках свого роману розгортає перед читачем страхіття російської червоної тюрми, такі жахливі страхіття, що перед ними бліднуть всі знані досі описи й картини тюремних мук у всіх літературах від досвітку людської історії аж до найновіших часів. Згадуваний вище Лободовський згадує кілька творів з подібною тематикою — між ними і „пересічну сповідь" Кравченка та „гнітючу повість" Кестлера „Тьма опівдні". Та всі ці автори, це „немов мимовільні туристи, не заанґажовані попередньо в совєтському житті і глухій війні, що провадиться на величезних просторах евразійської імперії".

„Такої книжки, що з цілою завзятою драстичністю безкомпромісового реалізму оголила б внутрощі совєтського державного апарату, книжки, написаної кимось, хто — не як тамті, втягнені радше випадково в роздушуючі триби большевицького молоха, — виховався в тому кліматі і від самого початку тримав чутливу руку на самому plexus solaris системи, ще дотепер не було. Такою книжкою є повість Івана Багряного „Сад Гетсиманський".

Бо треба згадати, що в тюрмах сидять в більшості ті, що будували совєтську тюрму народів, що за неї свою кров проливали. Є там і професор марксизму і ленінізму, і партійці, і слідчі з НКВД, і комбриґ, і навіть той інженер, що збудував оцю тюрму, в якій тепер сам мучиться. В'язні — це не контрреволюціонери — їх вже давно знищили — автор описує 1937-1939 роки. Та й сам Андрій був колись за совєтську владу, він каже слідчому, що не так уявляв собі совєтське правосуддя, коли його батько й брати помагали закладати чужу петлю на шию свого народу.

„Коли мій рід боровся за революцію, проливаючи кров, він інакше мислив про законність і пролетарське правосуддя".

Та ця заява не робить жодного враження на слідчого, що тортурами мучить не таких, як Андрій, але і командира бриґади Васильченка, який вернувшися від слідчого в смертній аґонії кричить:

„Я проклинаю той день і час... Коли я підпорядкувався приказові Льва Троцького... а не пішов з Симоном Петлюрою... Може б ця мерзость не панувала..."

Ми вже згадували вище, що Андрій не розколовся, хоч мав глибокі хвилі сумніву і навіть думав про самовбивство. Хвилі сумніву збуджували в ньому слідчі, що натяками, немов би його зрадив найстарший брат, або його наречена Катря. Та Андрій „безменно вірив у своїх братів, як у свою матір, як у свого батька, як у себе самого, що ніяке підозріння не вкладалось ані в його голові, ані серці". „Брати соколи. Ні, тієї віри безмежної ніщо не в силі порушити, бо коли її порушити, то тоді (аж тоді!) прийде смерть, загибель для душі". „Віра в людей, і не взагалі віра в людей, а віра в своїх братів".

І оця віра в людину, віра в рідну людину, допомогла Андрієві перенести всі муки і не „розколотися" перед слідчими. Та й сам автор бачив, що тільки „щасливі випадки" допомагали героєві втримати його віру в людину в тій державній системі, де слідчі стараються довести, що людина, це „дірка від бублика", що людина — це „ніщо, нікчемна пилина, комаха, за якою не стоїть і не стане жоден закон і якій нема на що сподіватися". Автор каже, що „маленький випадок, коли він западає з низкою сприємливих передумов, може спричинити дуже багато". Це правда, що „життя складається з випадків", але як оті щасливі випадки можуть зменшувати заслуги літературних героїв. Хоч правда і те, що щоб пройти без „розколення" два роки совєтського слідства навіть з щасливими випадками, на те треба майже надлюдської сили, треба „навіть у злиднях бути паном над собою", треба бути „людиною, що не визнає жодних компромісів"; людиною „могутньої породи й тваринячої живучости".

Та може запитатися здивований читач: „А деж Бог в романі під заголовком „Сад Гетсиманський"? Та ж автор бере мотто з Святої Євангелії і ставить його на чолі свого твору, а пізніше ще двічі згадується про те місце, як Юда зрадив Христа. Та авторів герой „невіруючий", він історію про Юду називає тільки „леґендою", і автор послуговується оцим місцем з Святого Письма тільки як поетичною алеґорією — порівнянням, щоб успішне змалювати душевні муки й терпіння в зв'язку з думкою про те, хто зрадив його побут в матері перед НКВД. Зробив це о. Яков, що саме тоді був гостем у Чумачихи, як приїхали її сини, — і читав оповідання про зраду Юди.

Та в книзі Багряного є й друга постать священика в тюрмі, о. Петровського, „цього новітнього мученика", що молиться за всіх і за Андрія, який відходив на муки слідства.

„Господи; .. Нехай же мине всіх і його ця чаша безглуздя; .."

Гадаємо, що роман Багряного зовсім не втратив би на силі вислову та глибині психічних переживань головного героя, якби автор відважився був підкреслити, що й Андрій подібний принаймні до тієї карлючки на дереві, про яку пишеться на 267 сторінці.

„Безсилий вітер заліг десь за мурами — він нічого не може вдіяти з тією утертою карлючкою... Нічого не може вдіяти. Бо їй ще не вибила година остання, призначена вищою силою, тією силою, що стоїть понад вітрами, понад мурами, понад опаловим небом, понад злобою, понад усім..."

Автор побоявся назвати цю „вищу силу" Богом. А шкода, бо тоді його герой Андрій мав би ще більшу й тривкішу точку опертя, як тільки віра в людину. Хоч Андрій місцями немов би інстиктовно вірив в Бога, та згадував про „благословлення Боже", яке сплило на нього тому, що „мабуть о. Петровський за нього дуже молився". Але сам Андрій не витягнув позитивних внесків з цього факту і не підкорився цій вищій Божій силі, яка тримає при житті не тільки суху деревину, виставлену на подмухи вітру...

На першій сторінці роману автор зазначує, що „всі прізвища в його книзі — правдиві". Та його твір при всій своїй документарності є й справжнім монументальним твором нашого письменства. І цим документарним характером твору треба б виправдати його побудову та стиль. В книзі поруч дійсно літературних місць трапляються й репортажові та публіцистичні сторінки, які легко можна б пропустити. Та автор, як вірно пише Лободовський, „вирішив за одним замахом звільнитися від пережитих кошмарів і викричати їх усьому світові заради страшного оскарження і власного полекшення".

Чи світ зрозуміє цей крик української душі. Чи, може, український характер „Саду Гетсиманського" спричинить те, що світ не схоче його доглянути й сприйняти. Якщо так мало б бути, то пошкодованими були б не тільки українці... Бо твір Багряного все ж таки оптимістичний, хоч чотири брати рідні і п'ята сестра їхня Галя — пішли на двадцятилітню каторгу.

„Багато доріг пройшли вони, з багатьох рік пили вони, багато полишали вони, багатьох друзів розгубили вони в землі й по божевільнях, і багато ще їм іти, багато ще їм проб приготовила доля".

„Але всі дороги сходимі й всі могили счислимі, і кожна ніч — навіть полярна ніч! — кінчається ранком... І вони йдуть... Зціпивши зуби, вони йтимуть через ніч злоби й зненависти, не здаючись доти, доки її не перейдуть".

Сьогодні ввесь вільний світ заінтересований в тому, щоб ота „ніч злоби й зненависти" якнайскоріше скінчилася, хоч багато людей ще й досі не знає правдивого образу тієї ночі. „Сад Гетсиманський" Івана Багряного розгортає одну, але найважливішу сторінку, отого незнаного світу...

ДЗВІН СВОБОДИ

Славетній дзвін свободи завжди асоціюється в думках американців з Днем Незалежности, 175 років тому. Цей дзвін, що колись продзвонив на ввесь світ вістку про незалежність З'єднаних Держав, тепер зберігається, як святиня, у старому стейтовому будинку у Филаделфії, що сьогодні зветься Голом Незалежности.

Звичайно, Дзвін Свободи не зразу став славетним, спершу він був звичайним дзвоном у Пенсилвенському Стейтовому Будинку. Він був вилитий в Англії і важив 2000 фунтів, а до Филаделфії прибув 1752 року. Як його здіймали з корабля, то так пошкодили, що його довелося переливати і тоді на ньому зробили напис: „Проголошуй свободу по всій країні і всім її мешканцям." Ці слова вибрав з біблії Ісаак Норріс, делеґат до Пенсилвенської Асамблеї. Тоді, в 1752 році ці слова були пророчими, бо дух свободи віяв у повітрі. Проте, лише в наступне десятиріччя почався рух за незалежність Америки у відповідь на деякі обмеження з боку Англії.

Починаючи з 1760-х років дзвін гучно протестував проти кожного акту англійського парляменту, що утискував колонії, і дзвонив ще голосніше, коли ці акти входили в силу. Він скликав людей на збори на площу коло Стейтового Будинку в Филаделфії, щоб протестувати проти замахів на їх свободи. Він дзвонив тривогу в 1775 році, коли протести колоністів закінчилися першим кровопролиттям і восьмитисячний натовп зібрався на площі, щоб проголосувати за союз з іншими 12 колоніями, „щоб захищати зброєю наше життя, свободу і власність проти всіх спроб нас того позбавити".

Через місяць після того у Стейтовому Будинку зібрався Другий Континентальний Конґрес, який, хоч і сподівався, що Англія визнає права Америки, та проте готувався до війни. Війна незабаром почалась, але рух за незалежність досягнув свого апогею лише через рік. Тоді, 7 червня 1776 року, Річард Генрі Лі, делеґат до Конгресу з Вірджінії, вніс резолюцію, яка говорила, що „ці об'єднані колонії є, і мають право бути вільними і незалежними державами". Тоді ж був обраний комітет для накреслення проєкту Декляраціі Незалежности." 2 липня 1776 року резолюція Лі була прийнята, а увечорі 4 липня 1776 року Декларація пішла до друкарні, а 8 липня вона була вперше прочитана перед народом на площі Стейтового Будинку. В цей день великий дзвін на башті Стейтового Будинку дзвонив, щоб „проголосити свободу по всій країні"... В цей день фактично дзвін Стейтового Будинку перемінився на Дзвін Свободи, а Стейтовий Будинок на Гол Незалежности, а площа перед ним стала площею Незалежности.

Згодом дзвін урочисто проблаговістив новину „що революційна війна закінчилась; він також дзвонив щоб відзначити що Джордж Вашинґтон був обраний першим президентом нової республіки; в 1799 році він з жалобою продзвонив вістку про смерть Вашинґтона, а пізніше його похоронний дзвін сповіщав про смерть тих, хто відіграв велику ролю у створенні Злучених Держав Америки. Коли вже не лишилося більше героїв і державних діячів, щоб жалібно дзвонити по них, славетньому дзвонові і самому прийшов час на відпочинок. Коли 8 липня 1835 року похоронна процесія проводила на місце останнього спокою Джона Маршалла, головного суддю Верховного Суду ЗДА, дзвін розколовся.

Майже 11 років Дзвін Свободи мовчки висів у своїй башті, аж поки було вирішено висверлити з нього розколину, щоб він міг дзвонити в день народження Вашинґтона в 1846 році. Згідно з тогочасними свідченнями, дзвін „давав чисті ноти і голосно дзвонив до півдня, — а пізніше зиґзакоподібна розколина давалася в знаки, чистого тону більше не було і дзвін був лише тінню самого себе."

Дзвін Свободи, з його зиґзакоподібною розколиною, тепер стоїть на п'єдесталі в Залі Декляраціі, в Голлі Незалежности. Він дзвонить тепер тільки підчас особливо урочистих церемоній, коли по ньому обережно вдарять позолоченим молотком з гумою.

ВІСТІ З УКРАЇНИ

(Нотатки з совєтської преси)

ПОЗИКА ПО-СТАХАНОВСЬКИ

3-го травня, як відомо, в СССР розписано „позику розвитку народнього господарства". 17-го травня в газеті вже надруковано повідомлення міністерства фінансів СССР, що до половини травня на позику зібрано 34 млрд 452 міл. 893 тис. карб. з перевищенням на 4 млрд 452 міл. 893 тис. карб. Видано розпорядження припинити дальшу передплату...

ПАМ'ЯТНИК МИРНОМУ

У Полтаві відкрили пам'ятника Панасові Мирному. Коло літературно - меморіяльного музею, де споруджено пам'ятника, відбувся мітинґ.

„КАНАДО-СОВЄТСЬКА ДРУЖБА"

Київ відвідала делеґація „товариства канадо-совєтської дружби" на чолі з Джекобом Пеннером, що його запросили до СССР. Члени делеґації зайшли до університету, оглянули ботанічний сад, овочеву фабрику (!), в театрі послухали оперу „Запорожець за Дунаєм". Для них же влаштовано прогулянку по Дніпрі до Канева на могилу Т. Шевченка.

З ЖИТТЯ ГРОМАД І ОРГАНІЗАЦІЙ

ЙОНҐСТАВН, Огайо

Почато кампанію за Національний Фонд УККА — з великим успіхом

В дні 27 травня відбулось велике всенародне віче, на якому були не тільки українці Йонґставну, але теж із Кемпбару, Страдерсу, а навіть Ворену.

Предсідник Комітету Об'єднаних Українських Організацій, п. Петро Ліщак, відкрив віче короткою, але змістовною промовою, покликуючи на секретаря мґ-ра Жмуркевича.

Хор Т-ва „Самопоміч" — „Трембіта" — під упарвою п. А. Когута відспівав три пісні, з яких пісня УПАрмії — „Гей степами" викликує у слухачів бадьорий настрій.

Делеґат УККомітету, др. В. Шандор, у свойому прекрасному рефераті про значення, цілі та завдання Українського Конґресового Комітету, представив присутнім живо і яскраво цілу роботу УККА в теперішній момент, який мобілізує всі сили, щоб українська справа та українська визвольна боротьба найшла відповідний відгомін, як серед американської публічної опінії, так і у державних мужів; керівників американської політики, бо ж відомо, що Злучені Держави заважують сьогодні на долі цілого світу.

Після доповіді д-ра Шандора, виступив з коротким словом знаний на йонґставнському терені громадський діяч, активний і енерґійний громадянин, п. Іван Павловський, який візвав присутніх до зложення Національного Датку, розпочинаючи від себе та складаючи $25.

Після цього д-р Іван Скальчук поінформував присутніх про це, скільки Злучений Комітет та Т-во „Самопоміч" вислали грошей на Національний Фонд в 1950 році. Отож Злучений Комітет вислав $761.54, Т-во „Самопоміч" $260 — разом $1021.54. Крім того понад $400 вплатило до УККА індивідуальним шляхом — отже Йонґставн зложив в 1950 році понад $1400.00

На цьому вічу зроблено теж основний перелік в роботі Злученого Комітету. Присутні одобрила пропозицію д-ра В. Шандора, щоби цей Комітет перебрав теж і функцію відділу УККомітету.

Вирішено для покращання праці вибрати ще 5 людей, які в будучому будуть вибирані платниками Національного Датку та представниками тих членів УККА, які помогли б Злученому Комітетові успішно провадити працю відділу УККА. Цими вибраними були: І. Павловський, Ю. Присташ, М. Панько, П. Весоловський та Е. Гнатів.

Віче закінчено відспіванням національного гимну.

Переведена збірка на самому вічу була дуже успішна. Зібрано $332 Національних Датків та $28,65 дрібних пожертв ,разом $360,65.

Одначе вже в перших днях після віча самі громадяни почали голоситись, щоби вплатити Національний Даток, так, що сума Національного Фонду разом із дрібними жертвами на день 31. травня 1951 виносила $505,65.

Ось платники Національного Фонду: $25: І. Павловський, Адв. П. Гулич; по $15: о. Лев Адимян; по $10: І. Байляк, М. Михович, Е. Гнатів, М. Терлецький, П. Веселовський, М. Вольковець, К. Менджала, А. Когут, М. Періг, М .Сдрук, В. Венгер, П. Васильків, Й. Ясновський, д-р І. Скальчук, І. Панько, Д. Сенько, І. Ліщак, о. М. Кулинич, О. Хитра, І. Дубас, І. Цебряк, Д. Голубець, І. Кравець, Т. Кулинич, М. Панько, П. Ліщак, М. Мушинський, Ю. Присташ, М. Ярош, Д. Проць, О. Рибалт, Г. Луць, В. Прокопик; по $5: В. Павлик, А. Гольман, М. Булька, В. Білан, П. Дідовський, І. Варгулич, Л. Сенчишак, В. Білей, В. Бульбачинський; по $2: М. Котик; Т-ва: „Самопоміч" $10, Горожанський Клюб $25; дрібні жертви: по$2: Д. Романко, А. Куртияк; по $1: П. Пацула, М. Кузняк, Ц. Ясновський, П. Веселовський, М. Дуб, Н. Гусак, А. Ліщак, Ір. Бура, п-ні Волинчак, п-ні Малик, п-ні М. Сухар, п-ні П. Кріль, Ю. Левинський, п-ні Л. Мигаль, Л. Грицько, п-ні М. Ладна, М. Юркевич, М. Козловський, М. Стопай, А. Бурий. Решта дрібними. Всю суму повністю пересилається до УККА. Разом із жертвами зібраними на святі Шевченка на фонд І-льчук — УПА Нац. Фонд Йонґставну на 1951 рік виносить $596.49.

В КОЖНІЙ УКРАЇНСЬКІЙ ХАТІ ПОВИНЕН ЗНАХОДИТИСЯ ЧАСОПИС „СВОБОДА"

ВІСТІ З УКРАЇНИ

(Нотатки з совєтської преси)

„КВІТУЧА УКРАЇНА"

Київська кіностудія випустила новий повнометражний „документальний" фільм п. з. „Квітуча Україна" за сценарієм А. Малишка, режисурою М. Слуцького, операторою К. Богдана, І. Кацмана, Я. Марченка, з музикою П. Майбороди та Д. Покраса. Фільм розповідає „про розквіт України при совєтському ладі, надхненну творчу працю возз'єднаного українського нараду". Знимки зроблені в 1950 р.

Фільм призначений першою чергою для експорту і пропаґанди за границею. Його вже навіть і відзначено на кінофестивалі в Канн, Франція. Висвітлюють фільм поруч іншого — „Пісня про Сибір".

ВІДНОВЛЕННЯ ОРЛА

В містечку Кобрин на Поліссі (належить тепер до Білоруської ССР) у вересні 1912 царська влада відкрила пам'ятника на честь сторіччя перемоги російських військ над Наполеоном. Пам'ятник являв собою ґранітну скелю, увінчану бронзовим (двоголовим) орлом. В першу світову війну німці орла зняли, і скеля залишилася без нього досі. Недавно большевики провели реставрацію пам'ятника. Двоголового орла знову встановлено на вершку скелі. На плиті позолочено давні слова: „Російським воїнам, що здобули перемогу над військами Наполеона в межах Росії 15 липня 1812 р."

ЗОБОВ'ЯЗАННЯ

У Києві відбулася „республіканська парада колгоспників, коглоспниць, працівників машино-тракторних станцій і спеціялістів сільського господарства УССР". Учасники „підписали" обширного (майже на три сторінки газети великого формату) листа до Сталіна, в якому зобов'язалися в цьому році „виростити високий урожай усіх культур, успішно завершити виконання річного пляну розвитку громадського тваринництва, достроково виконати всі зобов'язання перед державою по здачі хліба , цукрових буряків, бавовни" і т. п. Московська „Правда" скоментувала цього листа так: „Слово совєтських людей — тверде слово. Можна не сумніватися, що патріотичний заклик колгоспників України зустріне гарячий відгук у всіх кутках СССР . . ."

„ПІД ЯРМОМ"

Павло Тичина, який — поруч Корнійчука — здобув собі у совєтів посаду дипломатичного репрезентанта УССР на всіляких комуністичних міжнародних зборищах, цими днями літаком їздив до Софії, де відбувався 4-ий конґрес т. зв. спілки болгарсько-совєтської дружби. Разом з ним на конґресі від СССР були С. Толстов, А. Хорава. На конґресі Тичина виголосив промову (це трапляється рідко, бо звичайно за нього говорять москалі самі). Він говорив про те, що „мільйони простих людей світу дивляться на Москву, як провідну силу боротьби за мир і проґрес", а для переконливости зацитував російський переклад вірша болгарина Л. Стоянова про те, що „русскую правду познав, прозревают народи". Для більшого ефекту Тичина сплюнув у бік заходу і заявив: „Американців ще й на світі не було, коли вже східні слов'яни створили свою могутню державу від Балтійського моря до Чорного, від Карпат далеко на схід".

Наприкінці зібрання, як подає Тичина в своєму репортажі, „затихли всі: — інтернаціонал заспівали! — в залі болгарською мовою, а в президії — російською" . . . В той момент, приблизно, Тичина передав болгарам з президії „гостинець від українських письменників" — кілька десятків примірників книжок — оповідань Івана Вазова (великого болгарського письменника) в українському перекладі, а головне — його роман „Під ігом", що означає по-українськи „Під ярмом".

„У. Д."

ВСТУПАЙТЕ В ЧЛЕНИ У. Н. СОЮЗУ!

НОВІ ІМІҐРАНТИ

Українці, що приїхали старанням ЗУАДКомітету кораблем „Дженерал Белу" до Ню Йорку 29-го червня:

Чупірчук Кирило, Олена; Довженко Микола; Федениншин Антін; Кірітченко Профір; Манко Стефанія; Михайловський Марія, Михайло; Влізло Василь, Сибілла, Віра; Настоящей Іван, Тамара; Даніч Володимир; Луцик Роман, Олександра, Христина; Нестерчук Нестор; Стрільбицька Ольга; Шабан Михайло, Катерина, Олекса, Марія; Бігдей Теодозій, Катерина, Микола; Дуда Марія, Петро, Стефанія, Ярослав; Ґераско Марія, Марія; Гаврешків Ярослав, Феломена; Бобик Іван, Анна, Іванна; Дмитраш Лев, Марія; Греґорчук Вавиль, Ганна, Станислав; Гнатів Лев, Анна, Владислава - Ґелінда, Вацлав; Яцишин Еміль; Кіраль Юрко, Бронислава; Коник Іван; КрупаТимофій; Пахутяк Феся, Іван; Салагуб Микола, Ольга, Володимир; Галушка Богдан, Маргарита; Гамар Василь; Іванченко Микола, Онися; Серкез Елінаш, Анастазія, Стефанія.

United Ukrainian American Relief Committee, Inc.
P. O. Box 1661, Phila. 5, Pa.

ТАРЗАН, ч. 2622. Дивний білий в'язень



„Чи ви обоє пошкоджені?" запитав Тарзан. „Ми чули..." „Ми не пошкоджені", перервав Улан. „Завдяки хоробрості Доріс".

Це було дещо пізніше, коли Тор підняв руку на знак пересторги. „Хтось іде", сказав він тихо.

Настороженo визираючи через горбок, вони побачили групу важко озброєних саготів, які, зі зв'язаною білою людиною попереду, надходили дикою стежкою.